



İSTANBUL
GELİŞİM
ÜNİVERSİTESİ

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

TOPLUMSA EŞİTSİZLİK VE TABAKALAŞMA

12. HAFTA

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Karababa Kayalığıl



Toplumsal Tabakalaşma

- **Toplumsal tabaka**

Yaşamda benzer avantaj ve dezavantajları paylaşan insanlarla oluşan kategori.

- **Toplumsal tabakalaşma**

Toplumda insanların alt üst anlayışına imkan verecek tarzda hiyerarşik sıralanması



Toplumsal Tabakalaşmanın İlkeleri

- Toplumsal Tabakalaşma, bireysel farklılıkların basit bir yansıması değildir.
- Toplumsal Tabakalaşma, kuşaklar arasında da devam eder.
- Sadece eşitsizlikleri değil inançları da içerir.
- Toplumsal Tabakalaşma Evrenseldir, fakat değişebilir.
 1. Uzun süre birlikte yaşamak kalıplaştırabilir
 2. Doğuştan gelen bireysel farklılıklar üzerine yoğunlaşabilir
 3. Çevre faktörü etkilidir
 4. Tabakalaşma sistemleri ile yönetilir (kölelik, kast, zümre, sınıf)



Toplumsal tabakalaşma sistemleri

- **KÖLELİK:** Bir insanın başka bir insanın mülkü olması. Eski hukuk sistemleri tarafından düzenlenmiştir. Mülk kapsamında görülüp miras ile gelecek kuşaklara devredilebilirler. Sahip kölenin hayat ve ölüm hakkını elinde bulundurur. Bazı toplumlarda köle sonradan serbest de bırakılabilir.
- **KAST:** Doğuma dayanır, sosyal geçişliliğe az izin verir veya hiç vermez; meslek ve evlilik de dahil olmak üzere bireyin tüm yaşamını biçimlendirir. Geleneksel toplumlar ve tarım toplumlarında yaygındır.
- **ZÜMRELER** (feodalite): Ortaçağ'da yaygındır, hukuken belirlenir. Her zümre hak, görev, ayrıcalık ve zorunluluğu kapsayan bir statüye sahiptir.
- **SINIF:** Hem doğum hem de meritokrasi (bireysel başarı) üzerinden edinilir. Bireyin başarısına dayanan sosyal geçişliliğe izin verir. Düzeni ve sosyal birliği sürdürmek için aile gibi kast unsurlarını korur. Sanayi toplumu ve sanayi sonrası toplumda yaygındır.



Toplumsal sınıf ölçütleri/ kriterleri

- GELİR SEVİYESİ
- EĞİTİM SEVİYESİ VE MESLEK DURUMU
- YAŞAMA TARZI
- SINIF BİLİNCİ



Marx ve toplumsal sınıflar

- Üretim araçlarının mülkiyetine sahip olanlar ve sahip olmayanlar
burjuva işçi sınıfı
- Sınıflar zamanla ortadan kalkacaktır.



Weber, sınıf ve statü

SINIF, STATÜ ve GÜÇ

SINIF = EKONOMİK FAALİYETLER

Sınıftan söz edilebilmesi için;

- Bir grup insanın yaşam imkanlarının belli bir nedensel ögesinin ortaklığı
- Bu ortak ögeyi, mal sahibi olmak ve gelir sağlamak gibi salt ekonomik çıkarların temsil etmesi
- Bu ögenin meta ve işgücü piyasalarının koşullarında temsil etmesi gerekir.

STATÜ = YAŞAMA TARZI

GÜÇ = İKTİDAR



Sınıfların Yarattığı Farklılık

- Sağlık ve Sosyal Mekanizmalara Erişim
- Değerler ve Tutumlar:
- Politika: Hem vergi vermemek hem de bireysel hakları desteklemek gibi üst sınıf özellikleri, statükoyu koruma ve eşitsizliği azaltma çabaları gibi eğilimler aynı sınıf içinde birbirine karışabilir.
- Aile
- Toplumsal Cinsiyet
- **Eski İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher (1979-1990):** “Çoğu kişinin bir sorunla karşılaştığında hükümetin bunu çözmesi gerektiğini düşündüğü bir devirdeyiz bence. ‘Bir sorunum var, yardım almalıyım.’ veya ‘evsizim, hükümet bana ev versin’ diyerek kişisel sorunlarını topluma mal ediyorlar. Biliyor musunuz toplum diye bir şey yoktur aslında. Erkek ve kadın bireyler ve aileler vardır. Hiçbir hükümet bireyler olmadan bir şey yapamaz. Bu sebepten insanlar önce kendi başlarının çaresine bakmalıdır.”



Toplumsal Hareketlilik

- Toplumsal Hareketlilik

TOPLUMSAL HAREKETLİLİK

Bir toplumsal statüden diğerine geçiş

- **Yatay hareketlilik**

İnsanların bir statüden benzer prestije sahip başka bir statüye geçmesidir.

- **Dikey hareketlilik**

İnsanların bir statüden farklı öneme sahip bir statüye geçmesidir. Yukarıya veya aşağıda doğrudur.



Dikey hareketliliği etkileyen faktörler

- Ekonomik faktör (ekonomik gelişme,kriz)
- Nüfus artışı
- Kentleşme, aile yapısındaki değişme
- Siyasal yapı
- Eğitim
- Anlam kodları





KÜRESELLEŞME VE TOPLUMSAL EŞİTSİZLİK

- Eşitsizlik hem toplumların kendi içinde hem de ülkeler arasında artmıştır.
- Dünya Bankası: Küreselleşme sürecinde gelişmekte olan ülkelerin, sanayileşmiş ülkelere göre daha hızlı büyümeleri nedeniyle zenginle yoksul arasındaki mesafe azalacak.
- BM – HDR : 1980 ile 1990'larda aradaki fark derinleşmiştir.

Bugün dünyanın en zengin 200 kişisi, yoksul %41'in toplam gelirinden daha fazla gelir elde etmektedir.